

Розділ II. ТЕОРЕТИКО-МИСТЕЦЬКІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Part II. THEORETICAL AND ARTISTIC ASPECTS OF THE UKRAINIAN CULTURE

УДК [78.7.034] (410.1)

ВІКТОРІАНСЬКА ЕПОХА КРИЗЬ ПРИЗМУ СТИЛЮ БІДЕРМАЙЄР

Соколова Алла – доктор мистецтвознавства,
професор кафедри теоретичної та прикладної культурології,
Одеська національна музична академія ім. А.Н. Нежджнної, м. Одеса
<https://orcid.org/0000-0002-4841-6342>
<https://doi.org/10.35619/ucpm.vi44.611>
asmoonlux@gmail.com

Відзначено прагнення Британії претендувати на роль культурної вітрини Європи протягом століть. *Визначено*, що культура Німеччини і Австрії XIX століття вплинула на формування національних символів буржуазного класу Англії. *Розкрито*, що поняття респектабельності виступало у ролі наріжного каменю існування середнього класу вікторіанської Англії та ідеально вписувалося в поняття «англійського буржуа». *Виявлено*, що жінки вікторіанської доби становилися об'єктами сентиментальної ідеалізації у літературі, поезії, живопису і музиці, а дизайн вікторіанського будинку вписується в стиль, характерний для бідермайєра. *Зазначено*, що музика в вікторіанську добу прала межі між суспільним та особистим, а фортепіано, яке асоціювалося із жіночністю, стає символом процвітання, благодійності та респектабельності середнього класу. *Обґрунтовано*, що стиль бідермайєр в Англії зародився в надрах ранньої вікторіанської доби, був компромісом між традицією та науково-технічними здобутками, чому сприяло релігійне відродження, надмірне захоплення англійського суспільства німецькою культурою та формування унікального англійського середнього класу – «бідермена».

Ключові слова: вікторіанська епоха, стиль бідермайєр, респектабельність, «бідерман», сентиментальний ідеалізм, культ сім'ї, культ смерті.

Постановка проблеми. Стиль бідермайєр, датований періодом 1815-1848 років, характеризується різким збільшенням чисельності середнього класу та певними культурними цінностями, що втілилися у своєму творчості музиканти, літератори, живописці та дизайнери. Бурхливе зростання економіки, індустріалізація, домінуючий стан Британії у світі стають поштовхом до формування значного прошарку середнього класу у вікторіанській Англії, в центрі якого виявився «бідерман» (прототип німецького бюргера), який транслиував специфічний культурний кодекс. Політична стабільність вікторіанської епохи дозволила міському обивателю зосередитися на ідеалах, основу яких склали сімейне щастя та безпека.

Актуальність даної тематики лежить в осмисленні балансу між політичною та культурно-стабільною структурою Британії та бідермайєрівськими цінностями, що домінували як в образі життя вікторіанців, так і у різних сферах мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволив виявити певну тенденцію останніх десяти років у зарубіжній та вітчизняній літературі. Так, проблематика виникнення і розквіт художніх стилів епохи бідермайєра надзвичайно рідко досліджувалася українськими вченими (О. Муравська, О. Маркова). Зарубіжні дослідники більш широко висвітлювали художню специфіку культурного простору Німеччини у першій пол. XIX ст. Проте небагато з них намагалися провести важливі дослідження, які безпосередньо вплинули на культурні, релігійні та моральні цінності середнього класу вікторіанського періоду, типові для епохи бідермайєр. До таких дослідників можна віднести Волтера Хоутона, Адера Фітц-Джеральда, Кетріну Холл, Філіпа Овена, Лінду Осбанд, Чарльза Террі, В'єрджинію Вульф та ін.

Мета статті – виявити культурні цінності англійського середнього класу і типового «бідермена» вікторіанського періоду крізь призму ідеалів і принципів епохи бідермайєра.

Наукова новизна – вперше вікторіанська епоха розглянута в контексті соціальної ідентичності, особистої причетності, ментальності, символічних форм, стильових орієнтацій епохи бідермайєра, який зародився в надрах ранньої вікторіанської доби.

Виклад основного матеріалу. Європа мала величезний вплив на культуру Британії. Але й Британія з часів правління королів Стюартів прагнула стати глобальним гравцем на міжнародній арені і претендувала на роль політико-культурної вітрини Європи. Так, музично-театралізована вистава

«Придворні Маски» часів правління короля Якова Стюарта перетворюються на культурний зразок не лише англійського королівського двору, а й європейського. «Різдвяні Маски ставилися перед політичною елітою – чиновниками, радниками, аристократами та магістратами, почесними гостями з дипломатичної спільноти, чия присутність робила виставу подією міжнародної важливості, новини про яку швидко надходили до Парижа, Відня та Мадрида. Різдвяні Маски були справою державної ваги та національної гордості у призмі культурних традицій Англії» [11; 255].

У XIX ст. за Лондоном остаточно закріпився статус світової фінансової та культурної столиці.

Художні твори письменників різного рівня перекладалися англійською мовою, а наукові відкриття значно полегшили поширення англійської культури на європейському континенті та світі.

Проте в англійській професійній музичній сфері склалася інша ситуація. Через відсутність своїх значних композиторів Англія, здавалося, із задоволенням приймала іноземних. Так, композитор-початківець Георг Гендель в 1706 р. їде в Італію. Через кілька років молодий саксонець привезе свою любов до італійської опери до Лондону. Англійська публіка прихильно зустріла Генделя. Натхнений композитор оселився у Лондоні на постійне місце проживання. У 1794 р. інший, не менш відомий, композитор Йозеф Гайдн, стає знаковою фігурою в лондонському музичному світі. Французька, італійська і, особливо німецька, музична культура, практично витісняє твори британських композиторів з їхньої батьківщини. Іноземна музика домінує у концертних залах та оперних театрах Англії аж до епохи англійського музичного Ренесансу XX ст. Відомі музикознавці вказували на невідповідність між високим рівнем музичної виконавчої діяльності в Англії та низьким статусом її композиторів на внутрішній та міжнародній аренах [9; 137].

Культура Німеччини вплинула і на вікторіанську епоху. Стиль бідермаєра датований першою пол. XIX ст., передусім пов'язані з культурою Німеччини та Австрії. Естетика бідермаєра стає відповіддю на крихкість рококо, надмірну урочистість бароко та західноєвропейський неокласицизм. Стиль бідермаєр характеризувався класичною простотою, покликаною переконати «бідермана» (буржуа) у тому, що його багатства та новопридбана роль у суспільстві перебуває у збалансованому та безпечному становищі. Культ особистого простору – новий атрибут середнього класу, завдяки якому стан буржуа залучено до орбіти мистецтва. У Німеччині та Австрії домінують духовні ідеали, гламур, гарне та розмірене життя, затишок та спокій, спілкування з близькими. Риси елегантності, простоти та функціональності протиставлялися награності, помпезності та надмірності. Із 1850-х років іронічне ставлення до стилю зникло. Стиль бідермаєра стає символом буржуазної добродесності та респектабельності [10; 142].

Вікторіанський період посідає важливу нішу в історії Великобританії і відзеркалює німецький період епохи бідермаєра Німеччині, що не дивно: королева Вікторія одружилася з німецьким принцом Альбертом, а увага англійського суспільства до моменту вступу на престол королеви Вікторії була надзвичайно сфокусована на німецькій філософії, літературі, музиці та живопису.

Королева Вікторія з її сентиментальним консерватизмом, експансивним моралізаторством, надмірною релігійністю, смиренністю, спокоєм духу, практичністю та поміркованістю, вмінням знайти компроміс і, одночасно, відсталістю думки, прагненням до комфорту ідеально вписувалася в поняття англійського буржуа.

Середній клас почав формуватися в Англії наприкінці XVIII ст. як продукт численних соціально-політичних факторів, зокрема індустріалізації та релігійного відродження. Заклики французької та американської революцій до свободи та рівності луною відгукнулося серед «англійських середніх чинів», які прагнули самоствердитись у протистоянні з сільським, робітничим класами та аморальною аристократією [4; 189].

Матеріальна та ідеологічна культура стану буржуа стає основою для демонстрації свого достатку та процвітання. Аристократична витонченість та релігійні догми, що спираються на буржуазну добродесність, культивуються у вікторіанській Англії. Поняття респектабельності виступає у ролі наріжного каменю існування середнього класу. Саме буржуазна респектабельність, за якою стояла справжня віра в Бога, перемогла над аристократизмом і плебейською аморальністю. Дослідник Волтер Хоутон [6; 89] стверджував, що прагнення середнього класу до респектабельності підживлювалося боротьбою з міжкласовими видами за кар'єрне просування та багатство. Негласно встановлено кордони для респектабельних членів суспільства та нижчого соціального класу [7; 56]. Вікторіанські ідеали були побудовані відповідно до прагнення зберегти традиції в епоху змін. Дослідник вікторіанської епохи С. Холл [5; 188-189] стверджував, що євангелічний рух сприяв створенню ідеалу домашнього затишку.

Зазначимо, що вікторіанці були фанатично одержимі темою смерті, що було парадоксом вікторіанської культури. Через високий рівень смертності в Англії смерть і скорбота стали способом життя для тих, хто вижив. Фотографії, посмертні маски та портрети, медальйони з волоссям померлого перетворюються на атрибут фетишизму. Похоронні звичаї, які називалися вікторіанським «культом

смерті», стають способом впоратися з емоційним потрясінням. Бажання втішити вбитих горем та прикрасити жадливе призводить до ідеалізації смерті. Тема смерті набула сакрального значення. Смерть уявлялася як щось високе і прекрасне, перетворювала померлих на ангелоподібних істот, які прямували на небеса. З іншого боку, у поданні вікторіанців смерть виглядала респектабельною.

Мистецтво бальзамування у вікторіанську епоху досягло надзвичайних висот і перетворилося на прибутковий бізнес. За каноном тіло вмираючого мало залишатися непошкодженим. Тілесне збереження було важливою з погляду підготовки покійного до Воскресіння Господнього. У поствікторіанську епоху, в період кривавих подій Першої світової війни, смерть втрачає своє священно-ритуальне значення, війна руйнує незримий зв'язок між смертю і вірою в потойбічне життя, залишаючи народ у стані недолюгої скорботи [2; 530].

Цілісність вікторіанської епохи забезпечувалася своєрідними «сакральними вікнами», які з одного боку являли собою захисний екран, що рятував вікторіанців від суворої дійсності, завдяки чому вікторіанська домівка перетворюється на замкнутий світ. З іншого боку, вікна відкривали вікторіанцям велику силу світу мистецтва. Музичний театр вікторіанської епохи набув надзвичайної популярності і втілювався у створенні савой-опери. Творчими зусиллями геніальної тріади Гілберта-Саллівана-Карт савой-опера здобула визнання вікторіанської публіки. Савой-опера спиралася на традиції придворної маски, семі-опери, баладної опери, нарешті на мюзикли, що набули широкого поширення до середини ХІХ ст. Мюзикли ставилися на сценах столичних та провінційних театрів. Пісні та танці з комічними акробатичними номерами та жонглюванням знаходять друге дихання, актори розважають публіку в той час, як «респектабельна публіка» їсть та п'є. Напередодні Першої світової війни для відкриття мюзик-холів стали вимагати ліцензію, алкоголь був заборонений, що, зрештою, і поклало край існуванню класичного мюзиклу в Англії [1; 203].

На середину століття читання сентиментальної прози стає улюбленим заняттям англійського середнього класу. «Ми стали людьми, які читають романи», – з гордістю заявив талановитий романіст вікторіанської епохи Ентоні Троллоп у 1870-х роках [13; 175-200]. Художня проза зверталася переважно до актуальних сучасних тем, що дозволяло вікторіанцям переживати події, подібні до їхніх власних. Драми, що розігруються на сторінках відомих романів, відрізнялися від драм обивателів насиченим та захоплюючим змістом. Мелодрама, як жанр, досягла піку своєї популярності саме у вікторіанську епоху.

Сімейна тематика у художній прозі була домінуючою. Жінки і, насамперед, матері були об'єктами сентиментальної ідеалізації у вікторіанській літературі та поезії. Найбільш яскравий виразник сентиментально-консервативного світогляду вікторіанської епохи та улюблений поет королеви Вікторії А. Теннісон, а також англійський поет Р. Браунінг у своїх творах віддавали перевагу сімейній тематиці, хоча й намагалися замаскувати гламурну атрибутику греко-римської.

Ч. Діккенс «один із найбільших хронікерів домашнього вжитку» у своїх творах також часто звертається до теми сім'ї. Героїні Діккенса страждають із дитинства від нерозуміння і нестачі кохання, але не втрачають здібності до самопожертви, «діяльної доброти» та людяності (прояви справжньої жіночності). Сімейне щастя таких героїнь – це одночасно результат їх страждань і нагорода за них.

Сім'я стає символом святості, вівтарем вікторіанської моделі, а жінка посідає особливе місце у вікторіанській градації ідеалів, як і німецька жінка доби бідермайер. «Домашні ангели», «небесні творіння», «хранительки вогнища», «стовпи чистоти, відданості та самовідданості» були зведені на недосяжну висоту, проте вели життя повне обмежень, зосередившись лише на сім'ї. Поняття «Ангел у домі» узвичаїлося у вікторіанців із появою популярної поеми-розповіді Ковентрі Патмора «Ангел у домі», опублікований в 1854 р., який присвятив маленьку поему своїй дружини Емілі, вважаючи її ідеальною дружиною і господинею [16].

«Ангел у домі», пісня III:

He prays for some hard thing to do,
Some work of fame and labour immense,
To stretch the languid bulk and thew
Of love's fresh-born magnipotence.
No smallest boon were bought too dear,
Though barter'd for his love-sick life;
Yet trusts he, with undaunted cheer,
To vanquish heaven, and call her Wife.
He notes how queens of sweetness still
Neglect their crowns, and stoop to mate;
How, self-consign'd with lavish will,

They ask but love proportionate;
 How swift pursuit by small degrees,
 Love's tactic, works like miracle;
 How valour, clothed in courtesies,
 Brings down the haughtiest citadel;
 And therefore, though he merits not
 To kiss the braid upon her skirt,
 His hope, discouraged ne'er a jot,
 Out-soars all possible desert.

Переклад

У своїй молитві, схильний,
 Він тяжку працю здійснити просив,
 Щоб кохання новонародженого
 Надати могутності та сил.
 Не велика ціна для блага,
 Хоча в обмін кохання – туга;
 Він у небеса дивиться з відвагою
 Вона Дружина мені на віки.
 Цариці млости, знявши корони,
 До пажу схилили ніжний погляд,
 Але, щедре всі прибравши перепони,
 Розміряти Любов хочуть.
 Але та, переслідуючи нас десь,
 Чудово свій прискорить хід;
 А доблесть, у ввічливість одягнена,
 Вразить гордовитості оплот.
 І тому, хоч не вартий
 Він їй поділ поцілувати,
 В надії скромної був спокійний,
 Прийде тепер благодать.

Згодом, у 1931 р. В. Вульф написала: «Вбити ангела в домі – основне завдання жінки-письменниці» [15; 31]. Жіноча ідентичність формувалася виключно у домашньому господарстві. Жінка виконувала свій духовно-моральний обов'язок перед своєю сім'єю, зокрема, і суспільством, загалом. Введення домашнього господарства та материнство вважалося визначальними, зайнятість у домашній сфері вело до емоційного задоволення. Фактично жінки вводять до моди сімейне святкування Різдва Христового, звичай обмінюватися вітальними листівками та традицію англійського чаювання.

Вікторіанська жінка мала володіти не лише цнотливістю та чистотою, а й бездоганним зовнішнім виглядом. Обличчя жінки – важливий атрибут вікторіанської культури. Саме жіночому волоссю надавалося особливе значення у вікторіанській художній літературі та живописі. Цнотливо покриті волосся вважалося втіленням благородної жіночності, а розпущене довге волосся – ознакою моральної розбещеності, символом порочної сексуальності [3; 936-954].

Для вікторіанської архітектури характерно стильове розмаїття внаслідок естетичних підходів, що часто змінюються, і впровадження технологічних нововведень. Професія архітектора є значною мірою досягненням вікторіанської епохи. Це опосередковано підтверджується фактом створення Інституту британських архітекторів лише в 1834 р.

Будівлі у вікторіанському стилі являли собою щось середнє між барвистим ляльковим будиночком і високим архітектурним стилем: скатні дахи, круглі веранди, циліндричні вежі, багато прикрашені дерев'яною обробкою, так звана фламандська цегляна кладка, що складається з перемичок, які чергуються. Типовий двох чи триповерховий вікторіанський особняк був великим та значним. Будинки створювали відчуття простору на противагу невеликим котеджам та скромним будинкам.

У моду увійшли вікна, що виступають із плоским фасадом і мозаїчні вітражі. Колір фасаду варіювався від сміливих яскравих до темніших відтінків, оскільки вікторіанці любили експериментувати з кольором. У будинку вікторіанця, який зараховував себе до середнього класу, завжди був камін, який виконував сакральну-захисну функцію. На зміну аристократичному салону прийшла вітальня як багатофункціональне приміщення, а також кабінет. Велика бібліотека містила як художню прозу, так й книжки з кулінарії, які стають справжнім витвором мистецтва. Однак, численні

башточки, закутки та інші житлові приміщення були невід'ємною особливістю фірмового архітектурного вікторіанського стилю. Віконні ліпнини доповнювали хитромудрий інтер'єр. Стеля була низька, вікна мали унікальний дизайн, який сприяв ефекту «залитих сонцем кімнат».

Вікторіанський будинок славився модними, але практичними меблями, ряснів декоративними елементами, доданими виключно в естетичних цілях. Вікторіанці віддавали перевагу світлим тонам породи дерев. Форма переважала над функцією у дизайні інтер'єру. Крім прямокутних форм використовувалися вигнуті лінії та форма ліри. Це стосувалося дзеркал, дверних різьблених ручок з інкрустацією з перламутру та підлокітників. Дивани замінили канапе, у вітальні з'явилися серванти з фамільним фарфоровим та срібним посудом та секретер.

Ключовою особливістю вікторіанського дизайну стає інтенсивне використання gobеленів та шпалер із хитромудрими квітковими візерунками. Переважали насичені тони: зелений, синій, фіолетовий та бардовий: такий спектр кольорів добре приховував плями бруду. Поєднання шпалер та тканин імітували оксамитові гірлянди, оздоблення та інші декоративні елементи.

Невеликі за розміром картини, що прикрашали стіни, відрізнялися камерністю сюжетів та м'яким колоритом. Сюжети картин характеризувалися досить вузьким набором тем (картинки із селянського побуту, сентиментальні романтичні сцени, пасторальні пейзажі, казкова тематика, сімейні портрети), проте були ідеалістичними та задушевними. Дрібні предмети меблів, домашні тварини та клітини з канарками, герань – все це також характерні елементи стилю. Особлива увага приділялася чистоті.

Домашня обстановка доповнювалася гарними килимами, розкішними фіранками, ширмами із зображеннями птахів й квітів та безліччю дрібничок у вигляді вишитих подушок та скатертин, а також різноманітними зручностями – винаходами науково-технічної революцією (газовим освітленням, внутрішньою сантехнікою тощо) [8; 97].

У міру ідентичності середнього класу, що формується, попит на фортепіано неухильно зростав протягом усього XIX ст. Клавішні інструменти тривалий час вважалися символом багатства та розкоші. Становлення класу буржуа стало ключовим каталізатором вибухового зростання популярності фортепіано у XIX ст. Інструмент стає не лише модним, а й незамінним компонентом успішного функціонування будинків новоявлених «англійських бюргерів». «Фортепіано було таким потужним символом станової приналежності, що багато хто купував його просто для трансляції суспільству свого соціального статусу. А вміня хоч трохи грати говорило про сімейний стан і респектабельність» [12; 1-8].

Залежно від матеріального рівня сім'ї, у вікторіанській вітальні розміщували піаніно або невеликий рояль, на якому музиканти-аматори грали для своєї сім'ї та гостей. У будинках вищого стану проводили концерти камерної музики. Більшість вікторіанців вважали музику компонентом усебічної освіти. Вміня грати на фортепіано асоціювалося із соціальною гармонією. За допомогою фортепіано люди зустрічалися та спілкувалися. Інструмент символізував ідеальний заможний будинок «бідермана».

Музика кидала виклик категоріальній двійковості: вона прала межі між поняттям суспільного та особистого, впливала на інтелектуальну та творчу, раціональну та емоційну сфери. Інструмент тісно асоціювався з жіночністю, став символом процвітання та благодійності. Молоді жінки демонстрували свої музичні навички потенційним нареченим. Вміня грати на фортепіано дозволило доброчесним заміжнім вікторіанським жінкам порушувати нормативні гендерні ролі та отримати доступ до трансцендентного царства мистецтва та музики, вийти з обмежувальних рамок домашнього побуту, встановлених суспільством із правом легального доступу до світу мистецтва. Фактично фортепіано ламає тверді межі, задані вікторіанською ідеологією. Безневинний домашній інструмент стає джерелом культурно-гендерної тривожності.

Занепад вікторіанської культури почався у 1890 роках і пов'язаний з повстанням англійської інтелігенції проти вікторіанських цінностей. Так, геніальний самоук, «геній мініатюри» художник і музикант Обрі Бердслі кинув виклик манірній вікторіанській Англії. О. Бердслі рішуче пориває з релігійними догмами і публікує еротичні ілюстрації до роману «Соломія» О. Уайльда, ілюстрації багато в чому визначили успіх книги. Художник у буквальному значенні обрушив старі уявлення про мистецтво та світ загалом. У 1848 р. інша група молодих бунтівних художників створила Братство прерафаелітів. Братство було об'єднане однією метою – струснути «задушливе вікторіанське суспільство» і створити світ дивовижних образів. Воскресаючи справжнє релігійне мистецтво, прерафаеліти заперечували досконалі образи християнської вітварної картини. У пізній вікторіанський період Джордж Бернард Шоу у своїх драматичних творах також скинув ідеали, якими так дорожило вікторіанське суспільство: респектабельність, гламур і жіночність.

Наприкінці XIX – початку XX ст. багато «представниць прекрасної статі» об'єднуються в рух, відомий як суфражистський, виступаючи за виборчі права жінок із середнього класу. Вони відстоювали те, в що щиро вірили, часто ризикуючи своїм життям. Разом із королевою Вікторією пішло в минуле і те,

що визначало політику та культуру Британії другої половини XIX століття. Смерть королеви Вікторії позначила захід сонця епохи вікторіанства та світанок нової ери, зміну поколінь та моральних орієнтирів, інтелектуальну свободу та нові досягнення науково-технічної революції [14; 115, 203, 527].

Висновки. Стиль бідермайєра виник на основі прагнення німецьких і австрійських бюргерів уникнути соціальних проблем і глобальних катаклізмів, знайти комфортне і спокійне життя в теплому і затишному світі, в якому олюднена природа і «миле містечко» протиставлялася урбанізації суспільства, що стрімко насувалася. Цілий пласт культури проник у різні сфери мистецтва – від живопису до архітектури, наклав відбиток на культурний код та спосіб життя європейців та англійців. В Англії стиль бідермайєра зародився в надрах ранньої вікторіанської доби і був частково дзеркальним відображенням німецького та австрійського стилю бідермайєра, частково компромісом між традицією та науково-технічними здобутками. Виникненню та міцному укоріненню стилю також сприяло релігійне відродження в Англії в XIX столітті, надмірне захоплення англійського суспільства німецькою культурою та формування англійського середнього класу – «бідермана». Темпоральність, як постійний рух у часі та просторі, домінувала у культурі Англії. Тимчасові рамки англійського бідермайєра виявилися зрушеними і датуються приблизно 1840-1875 роками. Саме до 1880 р. знецінення вікторіанських цінностей почало набирати обертів. Тому сприяв і рух суфражисток, що набрав силу, і висміювання художниками, літераторами і музикантами подвійної моралі англійців.

Стиль англійського бідермайєра – специфічний і неповторний, він був гармонійним балансом між, здавалося б, малосумісними компонентами. Характеристиками першого компонента виступали імперські амбіції країни, боротьба правлячої еліти нації за лідерство у світовій політичній системі, урбанізація, культивування традицій Стародавнього Риму, воскресіння культури римської античності, помпезність, м'язисте християнство. З іншого боку, була очевидна ясна лаконічність, сентиментальний ідеалізм, іронічність та затишний гламур, культ сім'ї та свята Різдва Христового, входження жінок у трансцендентний світ мистецтва, добродесність та респектабельність, пріоритет поколінь, терпимість та розсудливість. У цій рівновазі часом несумісних ланок однієї цілої, у рівнозначності Великого і Малого, імперського та бідермайєрського, бачиться суть вікторіанської культури.

Перспективи подальшого дослідження проблеми лежать в сфері вивчення музикальної культури Британії XIX ст. у контексті специфічних характеристик стилю бідермайєра.

Список використаної літератури

1. Adair S. J. Fitz-Gerald, O'Connor T. P. The Story Of The Savoy Opera : In Gilbert And Sullivan Days. USA : Kessinger Publishing, LLC, 2006. 276.
2. Aries Ph. The Hour of Our Death: The Classic History of Western Attitudes Toward Death over the Last One Thousand Years. USA : Vintage Books, 2008. 704 p.
3. Gitter E. G. The Power of Women's Hair in the Victorian Imagination. PMLA, 1984. Vol. 99, No. 5, P. 936-954.
4. Gunn S. Bell R. Middle Classes: Their Rise and Sprawl. London : Orion Publishing Group, 2003. 274 p.
5. Hall C. The early formation of Victorian domestic ideology. Abingdon : Routledge, 2012. 18 p.
6. Houghton W. E. The Victorian frame of mind, 1830-1870. New Haven : Yale University Press, 1957. 184 p.
7. Nead L. Myths of sexuality: representations of women in Victorian Britain. Oxford : Basil Blackwell, 1988. 156 p.
8. Osband L. Victorian House Style: An Architectural and Interior Design. California : David & Charles, 2003. 191 p.
9. Peter J. P. The English Musical Renaissance: Twentieth Century British Composers and their Works. New York : St Martin's Press, 1980. 270 p.
10. Sigrid Sang. Biedermeier to Bauhaus. New York : Harry N. Abrams, 2001. 192 p.
11. Соколова А. В. Візантійсько-лицарський культурний феномен у релігійних і творчих традиціях Британії-Англії та Русі-України: дис...д-ра миств., 2021. С. 255. Приєднання: [https:// knmau.com.ua/nauka/spetsializovana-vchena-rada-d-26-005-02](https://knmau.com.ua/nauka/spetsializovana-vchena-rada-d-26-005-02).
12. Steinbach S. Understanding the Victorians: Politics, Culture, and Society in Nineteenth-Century Britain. London : Routledge, 2012. 8 p.
13. Terry R. C. Anthony Trollope : The Artist in Hiding. London : Macmillan, 1977. P. 175-200.
14. Wilson A. N. After the Victorians: The Decline of Britain in the World. London : Picador, 2006. 624 p.
15. Woolf V. Killing the Angel in the House: seven essays. London : Penguin Books, 1995. 96 p.
16. Poems of Coventry Patmore : Web site. Mode of access: URL : <https://poetandpoem.com/Coventry-Patmore/The-Angel-In-The-House-Book-I-Canto-III>.

References

1. Adair S. J. Fitz-Gerald, O'Connor T. P. The Story Of The Savoy Opera: In Gilbert And Sullivan Days. USA : Kessinger Publishing, LLC, 2006. 276.
2. Aries Ph. The Hour of Our Death: The Classic History of Western Attitudes Toward Death over the Last One Thousand Years. USA : Vintage Books, 2008. 704 p.
3. Gitter E. G. The Power of Women's Hair in the Victorian Imagination. PMLA, 1984. Vol. 99, No. 5, P. 936-954.
4. Gunn S., Bell R. Middle Classes: Their Rise and Sprawl. London : Orion Publishing Group, 2003. 274 p.

5. Hall C. The early formation of Victorian domestic ideology. Abingdon : Routledge, 2012. 18 p.
6. Houghton W. E. The Victorian frame of mind, 1830-1870. New Haven : Yale University Press, 1957. 184 p.
7. Nead L. Myths of sexuality: representations of women in Victorian Britain. Oxford : Basil Blackwell, 1988. 156 p.
8. Osband L. Victorian House Style: An Architectural and Interior Design. California : David & Charles, 2003. 191 p.
9. Peter J. P. The English Musical Renaissance: Twentieth Century British Composers and their Works. New York : St Martin's Press, 1980. 270 p.
10. Sigrid Sang. Biedermeier to Bauhaus. New York : Harry N. Abrams, 2001. 192 p.
11. Sokolova A. V. Vizantijsko-licarskij kulturnij fenomen u religijnih i tvorchih tradicijah Britaniji-Angliji ta Rusi-Ukrayini. (Doktorska disertacija), 2021. С. 255. Priyednannya: <https://knmau.com.ua/nauka/spetsializovana-vchena-rada-d-26-005-02/>
12. Steinbach S. Understanding the Victorians: Politics, Culture, and Society in Nineteenth-Century Britain. London : Routledge, 2012. 8 p.
13. Terry R.C. Anthony Trollope: The Artist in Hiding. London : Macmillan, 1977. P. 175-200.
14. Wilson A. N. After the Victorians: The Decline of Britain in the World. London : Picador, 2006. 624 p.
15. Woolf V. Killing the Angel in the House: seven essays. London : Penguin Books, 1995. 96 p.
16. Poems of Coventry Patmore : Web site. Mode of access: URL : <https://poetandpoem.com/Coventry-Patmore/The-Angel-In-The-House-Book-I-Canto-III>.

THE VICTORIAN ERA THROUGH THE PRISM OF THE BIEDERMEIER STYLE

Sokolova Alla – Doctor of Arts, Professor of the Theoretical Department and applied cultural studies, Odesa National Academy of Music named after A. N. Nezhdanova

The aspiration of Britain to claim the role of the cultural showcase of Europe for centuries is marked. *It was determined* that the culture of Germany and Austria in the 19th century influenced the formation of national symbols of the bourgeois class of England. *It is revealed* that the concept of respectability acted as a cornerstone of the existence of the middle class of Victorian England and perfectly fit into the concept of the «English bourgeois». *It is revealed* that women of the Victorian era became objects of sentimental idealization in literature, poetry, painting and music, and the design of the Victorian house fits into the style characteristic of Biedermeier. *It is noted* that music in the Victorian era washed the boundaries between public and private, and the piano, which was associated with femininity, became a symbol of prosperity, charity and respectability for the middle class. *It is substantiated* that the Biedermeier style of England was born in the bowels of the early Victorian era, was a compromise between tradition and scientific and technical achievements, which was facilitated by religious revival, excessive admiration of English society for German culture and the formation of a unique English middle class – «Biederman».

Key words: Victorian era, Biedermeier style, respectability, «Biederman», sentimental idealism, a cult of family, a cult of death.

UDC: [78.7.034] (410.1)

THE VICTORIAN ERA THROUGH THE PRISM OF THE BIEDERMEIER STYLE

Sokolova Alla – Doctor of Arts, Professor of the Theoretical Department and applied cultural studies, Odesa National Academy of Music named after A. N. Nezhdanova

The purpose of the article is to consider the cultural values of the English middle class and the typical «Biederman» of the Victorian period through the prism of the ideals and principles of the Biedermeier era.

Research methodology consists in the application of methods of analysis and synthesis, systematization of facts, comparison and generalization of research results. The system-historical method made it possible to examine the cultural values of the Victorian era through the prism of Biedermeier's ideals.

The practical significance of the research is that its materials can be used in educational courses of secondary or higher education institutions.

The results. It was found that in England the Biedermeier style was born in the bowels of the early Victorian era and was partly a mirror image of the German and Austrian Biedermeier style, partly a compromise between tradition and scientific and technical achievements. It was emphasized that the emergence and firm rooting of the style was facilitated by the religious revival in England in the 19th century, the excessive fascination of English society with German culture and the formation of the English middle class – «Biederman». It is justified that the style of English Biedermeier was a harmonious balance between imperial ambitions, the struggle of the nation's ruling elite for leadership in the world political system, the cultivation of the traditions of Ancient Rome and sentimental idealism, glamour, the cult of family and the Christmas holiday, virtue and respectability. It was determined that the essence of Victorian culture is the equivalence of the Great and the Small, the imperial and the Biedermeier.

Scientific novelty – for the first time the Victorian era was considered in the context of social identity, personal involvement, mentality, symbolic forms, stylistic orientations of the Biedermeier era, which was born in the bowels of the early Victorian era.

Key words: Victorian era, Biedermeier style, respectability, «Biederman», sentimental idealism, a cult of family, a cult of death.

Надійшла до редакції 23.04.2023 р.